

ANNE BABA TUTUMLARI

Ebeveynlerin çocuğa karşı yanlış olan tutum ve davranışları çocuğun kişilik gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. İnsan yaşamında, doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren ailenin tutumları kişinin ruhsal gelişimini ve davranışlarını biçimlendirip yönlendirir. Onun için anne-babaların çocuğa karşı tutumları ve kullandıkları disiplin yöntemleri çok önemlidir. Anne babaların kendi aralarında ki ilişkilerinin sağlıklı ve sağlıklı olması çocuğa yansımakta, kişilik gelişimini etkilemektedir

OTORİTER / BASKICI ANNE-BABA TUTUMU

Bu tutuma sahip aile çocuğu kendi idealleri doğrultusunda şekil vermek isteyen ve bu düşüncelerini gerçekleştirmek için baskılı, cezadan kaçınmayan ve kontrolü elden bırakmamak için aşırı disiplin uygulayan, hoşgörüsüz ve kısıtlayıcı ebeveyn davranışlarından oluşmaktadır. Bu tutumun hakim olduğu ailelerde ceza önde tutulur. Kimi aileler dayak ve korkutma ile kimi aileler sert bir bakış, bağırma ile kimi ailelerde de haklardan mahrum bırakma ile kendini göstermektedir. Bu aile tutumunda çocuğu ne pahasına olursa olsun yola getirme gibi bir düşünce ebeveynler tarafından benimsenmiştir.

Çocuğun problem olan davranışları bu tutumda kısa süre ortadan kalkmış gibi gözükse de uzun vadede korkak, attığı adımlardan çekinen, asosyal, içine kapanık ve cesaretsiz bireylerin yetişmesine sebep olduğu gibi toplum içinde suç işleme eğilimi olan bireylerin yetişmesinde sebep olmaktadır.

TUTARSIZ ANNE BABA TUTUMU

Çocuk yetiştirirken ebeveynlerin çocuklarına karşı farklı görüş ve düşünceler sergilemeleri kararlı ve tutarlı davranışlar sergilememeleri bu tutumu oluşturmaktadır. Anne ve babanın görüşleri arasındaki farklar çocuk yetiştirmede ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Çocuk sergilediği davranışa annenin farklı, babanın farklı tepki göstermesi ya da farklı zamanlarda aynı davranışa farklı tepkiler verilmesi çocuğu kararsızlığa, neyin doğru neyin yanlış olduğunu fark edememesine, kaygılı güvensiz bir kişiliğe ya da isyankâr bir kişiliğe dönüşmesine neden olmaktadır.

Çocuk, yaptığı bir davranışın kimi zaman hoş görülürken, kimi zaman aynı davranış yüzünden ceza alıyor olmasını anlayamaz. Bu yüzden çocuğa cezayı hangi davranışından dolayı aldığı mutlaka açıklanmalı ve ebeveynlerin neden hoş görmediğini çocukların anlaması sağlanmalıdır. Böylece çocuk hangi davranışının yanlış davranış, hangi davranışın doğru davranış kategorisine girdiğini daha rahat fark edecek ve aynı davranışı tekrarlamamaya çalışacaktır.

KORUYUCU / TAVİZKAR ANNE-BABA TUTUMU

Bu tip ailelerde çocuğa aşırı bağıllık ve koruma davranışları hakimdir ve bu davranışlar çocuğa karşı ebeveynin görevini yaptığı hissini vermektedir. Çocuk kısaca el bebek gül bebek büyütülmektedir. Çocuğun tek başına bile yapabileceği davranışlar anne baba tarafından yapılmakta ve çocuk adına aile karar vermektedir. Ağlamasın, üşümesin, terlemesin, hasta olmasın, yorulup incinmesin, mikrop kapmasın diye aile üyeleri ellerinden gelen tüm gayreti göstermektedir. Çocuk adeta bir cam fanus içinde büyütülür. Bu şekilde büyütülmüş bir çocuk; aşırı bağımlı ve kendisine güveni olmayan, tek başına karar alıp uygulayamayan, pasif bir birey olma özellikleri göstermektedir.

İLGİSİZ VE KAYITSIZ ANNE -BABA TUTUMU

Bu tip anne baba tutumlarında anne baba çocuğa karşı ilgisiz, sevgisiz ve boş vermiş bir tutum sergilemektedirler. Anne babalar çocuğun ne yaptığı, nerde olduğu ile ilgilenmez ve çocuğun çevrelerinde bulunmasından rahatsızlık duyan bir davranış içinde bulunurlar. Çocuk, anne babasının ilgisini çekmek için onların farklı davranışlar sergiler. Bu tutum çocuğun duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz yönde etkiler, vurucu ve kırıcı agresif davranışların artmasına neden olur. Kişi anne babada bulamadığı sevgi ve ilgiyi dışarıda arama davranışı gösterebilmektedir. Eşyalara, hayvanlara ve çevresine zarar verme eğilimine genelde bu tutumu sergileyen ailelerin çocuklarında görülmektedir. Anne-Babaların kişilik yapıları değişkendir. Rahatsız, sessiz, vurdumduymaz pasif oldukları gibi saldırgan olabilirler. Bazı anne-babalar çocuğa karşı kayıtsız kalmanın, ona ilgi ve sevgi vermemenin doğru olduğunu düşünmektedirler. Niçin böyle düşünürler? Çocuk şımarabilir, yarın öbür gün anneyi anne babayı da baba olarak bilmez. Evde anne babanın otoritesi sarsılır, doğru anne baba tavrı böyle olmalıdır.

MÜKEMMELİYETÇİ ANNE BABA TUTUMU

Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının her konuda en iyisini yapması gerektiğini düşünmekte ve çocuğa öyle davranmaktadırlar. En başarılı, en iyi resim yapan, en yüksek sınav puanı alan, lider, çevresi tarafından parmakla gösterilen vb... bir çocuk olmalıdır. Çocukların kapasitesini olabildiğince zorlayan ve eksik olduklarını düşündükleri konularda sürekli aktivitelerle daha iyi yapması için sıkıştıran bir ebeveyn tutumu sergilenmektedir. İstediklerini başaramayan çocuğa karşı zorlayıcı cezalar vermektedirler. Aile içerisinde kuralcı bir yapı söz konusudur ve çocuğun kurallara harfiyen uyması istenmektedir. Bu şekilde ebeveynlerin tutum sergilemesi çocukta kaygı ve strese, başarısızlık anında aşırı hayal kırıklığına, kendine güvensizliğe, aşırı titizlik ya da dağınığa sebep olabilmektedir.

GEVŞEK (SERBEST) ANNE-BABA TUTUMU

Çocuğun isteklerinin ön planda olduğu ve ne istenirse yapıldığı, çocuğun başına buyruk hareket ettiği ve davranışlarına karışılmayan bir aile ortamı söz konusudur. Çocuk doğru ya da yanlış davranışların çok fazla farkında olmayan ve bencil bir yapıda yetişmektedir. Genelde ailede tek erkek ya da kız çocuk olması, geç çocuk sahibi olan ailelerin çocukları olması durumlarında karşılaşılmaktadır. Sosyal ortamlarda da olayların kendi istediği tarzda sürmesini isteyen çocuğa ebeveynler tarafından sınırları çizilmemiştir. Bu durum toplum tarafından reddedilme ve sosyal anlamda sorunlarla kişiye tepki olarak dönmektedir. Bu şekilde yetiştirilen bireyler aşırı serbest, kural tanımayan, bencil, saygısız ve sürekli isteklerinin yerine getirilmesini bekleyen bir kişiliğe sahip olabilmektedir.

DEMOKRATİK / YETKİN ANNE- BABA TUTUMU

Çocuğa şartsız bir şekilde sevgi ile yaklaşan, hoş görülü, güven verici ve destekleyici bir aile ortamı demokratik anne baba tutumunda söz konusudur. Bu tutum aileler tarafından gevşek anne baba tutumuyla karıştırılmaktadır. Bu aile ortamında birbirlerinin düşüncelerini dinleyen ve değer veren, sınırların belirlendiği ve kurallar konusunda nedenler ve niçinler ile ilgili açıklama yapılan, sınırlar çerçevesinde özgürce hareket edilebilen, ceza ve duygusal yaptırımlar yerine açıklamalarla durumun anlatıldığı bir aile ortamı söz konusudur. Anne baba çocuğa karşı tutum ve davranışlarında dengelidir. Demokratik ve güven verici bir ortam da yetişen çocuk, kendine ve çevresine saygılı, sınırları bilen yaratıcı, aktif, etkin, girişken, yaratıcı ilişkiler kurabilen, kendine karşı fikirlere saygı duyan, kendi inandıklarını sonuna kadar savunabilen atılgan, fikirlerini serbestçe söyleyebilen ve kendine ait fikirleri doğrultusunda hareket eden, kişilik ve davranışları açısından dengeli sorumluluk duyguları gelişmiş, kurallara ve otoriteye karşı körü körüne bağlı olmayan, hoşgörülü, açık fikirli,

anlaşılır, topluma uyumlu bir birey olarak yetişme eğilimindedir. Ailenin çocuğa karşı tutumunun iki temel ögesi vardır; 1. Sevgi, 2. Disiplin.

Kuramsal olarak en olumlu tutum, temel gereksinimleri en uygun biçimde karşılayan, kişide kendi kendisini doyurabilme yetisi geliştiren, iki temel ögeyi en sağlıklı biçimde ve oranda içinde bulunduran tutumdur

Disiplin, çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretir, kendi kendini denetleme ya da iç denetim demek olan ahlak gelişimini sağlar. Disiplin, tutarlılık ve esneklik gibi temel ilkeleri içermelidir. Katı ve baskıcı disiplinle davranışı yönlendirmeyi amaçlayan anne-baba; çocuğun kendilerine karşı korku, öfke ve kırgınlık içinde olmasına neden olur, çocuğa saldırgan olmayı ve sorunlarını şiddet yoluyla çözmeyi öğretir ve zayıf vicdan ve ahlak gelişimine yol açar. Araştırmalarda disiplin yöntemi olarak ödüllendirmenin ceza vermektten daha etkili olduğu saptanmıştır. Disiplin hem yeteri kadar hem de çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Kurallar açık olmalı ve uygulanabilmelidir. Anne-babalar çocuklarına sevgi, anlayış, sabır ve hoşgörü ile disiplin vermelidir.

ÇOCUK HATA YAPTIĞINDA:

- Hataların, öğrenmek için fırsatlar yarattığını görmesi sağlanılmalı. Tekrar denemeye teşvik edilmelidir.
- Hata eksik anlaşıldığı için yapıldı ise, bilmesi gerekenler yeniden açıklanmalı.
- Bağırmeden ve eleştirmeden, başarmaya çalıştığı şey üzerinde yoğunlaşması sağlanmalı.
- Bir dahaki sefere neyi farklı yapacağını sorulmalı. Farklı bir yaklaşımın olası sonuçlarını tahmin etmesi sağlanmalı ve düşüncelerine destek verilmeli.
- Çözüm bulma becerisine güvenilmeli. Yaklaşımını, stratejisini ya da hedeflerini tekrar görmesine yardımcı olunmalı ve bunu onun yerine başkası yapmamalıdır.
- Bağırmeden, suçlamadan, tehdit ve hakaret edilmeden yaklaşılmalı. Saygı görmek için mutlaka saygı gösterilmeli.
- Arkadaşlarıyla, akrabalarıyla, kardeşleriyle ya da herhangi bir kişi ile kesinlikle kıyaslanmamalıdır.

ANNE BABA TUTUMLARI VE SONUÇLARI

ÇOCUK EĞİTİMİNDE:

“Çocuğa öğüt vermek yerine ona örnek olunmalı, yanlış davranışlar çocuğunuzun yanında

sergilenmemelidir.

“Çocukla İLGİLENMELİ, ZAMAN ayırmalı, ayrılan zamanın bir bölümü onun istediği şeyleri birlikte yaparak geçirilmelidir.

“Çocuğun HATALARINA karşı sabırla yaklaşılmalı ve doğruları açıklayarak gösterilmelidir.

“Televizyonların çocuk bakıcısı gibi kullanılmamalıdır.

Her türlü programı çocuk izlememeli. Çocuğu yaşına ve gelişimine uygun programlar seçilmelidir.

“Çocukları eleştirmekten çok onları TAKDİR etmeyi anne baba olarak davranış haline getirilmeli. Doğru davranışlar takdir edildikçe pekişir ve tekrarlanır. Yanlışlarsa eleştirildikçe artar ve güvensizliği sebep olur.

"Çocukları kardeşleri ile ya da çevresindeki diğer bireylerle kıyaslanmamalı. Onunda başarılı olduğu tarafları olduğunu görmesini sağlanmalıdır.

“Çocuk anne babanın kitabıdır. Eğitim tepkiden ibarettir, çocuğa nasıl davranılırsa öyle tepki verir.

“Ona paylaşmayı öğretin ki sevmeyi öğrensin.

“Çocuklara kuralları açıklayın ve kuralların katı olmamasına esnek olmasına dikkat edilmeli, hatalarına karşı HOŞGÖRÜYLE yaklaşılmalıdır.